

EURASIA CENTER

Eurázsia
Központ

Elemzések

**Politikai őszi és tavaszi személyi
cserék a kazah kormányban.
Kazahsztán gazdasági és
politikai útirányai – IV. rész**

Veres Szabolcs

EK/2024/18.

Eurázsia Központ Elemzések

Kiadó:

Eurázsia Központ

Szerkesztő:

Dr. Horváth Levente

A kiadó elérhetősége:

1117 Budapest, Infopark sétány 11

eurasiacenter@nje.hu

<https://eurasiacenter.hu/>

Kiadásért felelős személy:

Dr. Horváth Levente, igazgató

Jelen elemzés és annak következtetései kizárólag a szerzők magánvéleményét tükrözik és nem tekinthetők az Eurázsia Központ álláspontjának.

EURÁZSIA KÖZPONT

Budapest 2024

© Eurázsia Központ, Neumann János Egyetem

ISSN 2939-550X

POLITIKAI ŐSZ ÉS TAVASZI SZEMÉLYI CSERÉK A KAZAH KORMÁNYBAN. KAZAHSZTÁN GAZDASÁGI ÉS POLITIKAI ÚTIRÁNYAI – IV. RÉSZ

Veres Szabolcs

Absztrakt

Kazahsztán elnöke Kasszim-Zsomart Tokajev 2023. szeptember 1-jén, a kazah parlament előtti hagyományos évértékelő beszédében felvázolta Kazahsztán új gazdaságpolitikájának alapjait és elképzeléseit, melyre egy új gazdasági modellt lehet majd építeni. Tokajev elnök szavai szerint, hogy ez az új és átfogó elképzelés sikeres legyen mindennek meg kell változnia Kazahsztánban, az ország jelenlegi infrastruktúrájától a kisvállalkozásokig, amely elérése érdekében az új reformok és gazdaságpolitikai célok végrehajtásának élére egy új minisztériumot is láétrahoztak. Szeptember 1-jei beszédében Tokajev elnök emellett azt is kijelentette, hogy Kazahsztánnak meg kell erősítenie Eurázsia létfontosságú tranzitközpontjaként betöltött szerepét, és törekednie kell arra, hogy teljes értékű szállítási és logisztikai hatalommá váljon. Azonban egyelőre még erősen kérdéses, hogy a közép-ázsiai régió politikai retorikáját jellemző nagy, ambiciózus, hangzatos és gyakran egymásnak ellentmondó kijelentések milyen hatást képesek majd kifejteni Kazahsztán társadalmi és gazdasági életében.

Kulcsszavak: Kazahsztán, Tokajev, új gazdaságpolitika, jövőkép

Abstract

In his traditional annual speech to the Kazakh parliament on 1 September 2023, Kazakh President Kashim-Zsomart Tokayev outlined the foundations and ideas of Kazakhstan's new economic policy, on which a new economic model can be built. According to President Tokayev, for this new and comprehensive vision to succeed, everything in Kazakhstan must change, from the country's current infrastructure to small businesses. To achieve this, a new ministry has been established to lead the implementation of the new reforms and economic policy goals. In his speech on 1 September, President Tokayev also stated that Kazakhstan must expand its role as a major transit hub for Eurasia and strive to become a full-fledged transport and logistics power. However, it is still very questionable what impact the big, ambitious, loud and often contradictory statements that characterise the political rhetoric of the Central Asian region will have on Kazakhstan's social and economic life.

Keywords: Kazakhstan, Tokayev, new economic policy, vision

Bevezetés

A tanulmány sorozatnak ez a fejezete Kasszim-Zsomart Tokajev kazah elnöknek a 2023. szeptember 1-jén a kazah parlament előtt elhangzott azon évértékelő beszédében elhangzott kijelentések vizsgálatának a folytatása, amely a kazah őszi politikai szezont beindító elnöki beszédnek a legmeghatározóbb pontjait elemzi szem előtt tartva Kazahsztán gazdaságpolitikai, társadalmi és szociális aspektusait. Az elemzés ezen részének elsőszámú forrását a kazah elnök 2023. szeptember 1-jén a kazah parlament előtt elhangzott évértékelő beszédének [leirata](#) biztosítja.

Az elemzéssorozat jelen fejezete Tokajev elnöknek a közép-ázsiai országgal kapcsolatos energetikapolitikai, logisztikai, valamint a modern technológiákhoz való kazah álláspontot és kijelentéseket elemzi.

Energetika

Az elnök megjegyezte, hogy nemzetközi elemzők szerint a globális tőkebefektetések mintegy harmada már most is megújulóenergia-projektekre irányul, amit a nemzetközi szervezetek adatai is, például a [S&P Global](#) is alátámasztanak.

Kazahsztán is jelentős munkát végzett ebben az irányban, ideértve az új kazah környezetvédelmi kódex elfogadását (amely tartalmazza Kazahsztán újonnan megfogalmazott környezetvédelmi prioritásait) és a szén-dioxid-semlegesség 2060-ig történő elérését célzó stratégiát. A megújuló energia részaránya a teljes villamosenergia-termelésben az elmúlt öt évben közel 5%-ra nőtt, és 2027-ig további 1,4 GW megújuló kapacitás bővítését tervezik.

Az ország energiamérlegének szerkezete elkerülhetetlenül megváltozik, ezért a termeléstől az értékesítésig a teljes energiaipar gazdálkodási módszereinek fejlesztésére van szükség. Az elnök kiemelte a hidrogéntermelés fejlesztésének és a termelő létesítmények bővítésének fontosságát, mint az energetikai technológiatranszfer és a termelés lokalizálásának alapját, valamint az akkumulátorgyártás megteremtését.

Megjegyezte továbbá, hogy új megoldásokra van szükség a kiegyenlítő kapacitások és az energiatároló rendszerek kialakítása terén. A szén-dioxid-kereskedelemmel felgyorsítható a szén-dioxid-semlegességre való átállás. Az elnök felszólította a kormányt és a vállalkozásokat, hogy aktívan vegyenek részt e területek megvalósításában.

Zöldfinanszírozás bevonása

Az elnök hangsúlyozta, hogy a vezető gazdaságok egyre inkább a „zöld” finanszírozás vonzására összpontosítanak. Az elmúlt hét évben a világ több mint két és fél ezer milliárd dollárt költött zöld kötvényekre. Az ESG (Environmental, Social, and Governance, magyarul: Környezeti, Szociális és Kormányzás) elvek rövid

időn belül általános gyakorlattá váltak a pénzügyi intézetek számára. E tekintetben az Asztanai Nemzetközi Pénzügyi Központnak a régióban a „zöld” finanszírozás vonzásának fontos platformjává kell válnia. Ez azt jelenti, hogy Kazahsztán elkötelezett a környezeti fenntarthatóságot, a társadalmi felelősségvállalást előmozdító befektetések fejlesztése és vonzása mellett a gazdaság különböző ágazataiban.

Atomenergia

Az államfő kiemelte, hogy az atomenergia fejlesztése fontos gazdasági és politikai kérdéssé vált. Kazahsztánban eltérő álláspontok vannak az atomerőművek építésének megvalósíthatóságát illetően. Egyrészt a világ legnagyobb urántermelőjeként Kazahsztánnak saját atomenergiával kellene rendelkeznie, melyet a kazah szakértők döntő többsége is támogat (több kisebb atomerőmű megépítése az országban). Azonban a kazah társadalomnak az atomerőművekkel, pontosabban a veszélyességükkel kapcsolatban vannak komoly fenntartásai. Ezeket az atomenergiával kapcsolatos ellenérzéseket a kazah társadalmon belül elsősorban a korábbi, a szovjet időszakból fennmaradt szemipalatyinszki [nukleáris kísérleti telep](#), valamint a Kazahsztánban végzett szovjet atombomba [robbantások](#) tragikus örökségére határozta meg, mivel a Kazahsztán területén történt nukleáris kísérleteknek ma is érezhető komoly egészségügyi és környezeti hatásai vannak.

Tokajev az atomerőművek lehetséges Kazahsztánban történő [építésével](#) kapcsolatban újra javasolta ezzel kapcsolatban egy országos népszavazásnak a kiírását.

Vízkihasználás

Mivel Kazahsztán elsősorban Közép-Ázsia országainak a határokon átnyúló [vízkihasználásaitól](#) függ, Tokajev elnök hangsúlyozta, hogy a vízkihasználás hozzáférhetőségének és minőségének problémája továbbra is aktuális. A népesség és a gazdaság növekedése mellett 2040-re az éves szinten Kazahsztánban a 12-15 milliárd köbmétert is elérheti a [vízhiány](#), amely tekintetben a kiegyensúlyozott vízpolitika és a határokon átnyúló vízhasználati kérdések megoldása a kazah kormány legfontosabb feladata, amely hatékony vízgazdálkodást, fenntarthatóságot és együttműködést céloz meg a régióban.

Megjegyezte azt is, hogy a víztakarékos technológiák bevezetésének folyamata lassú, az országból hiányzik a felelős vízfogyasztás kultúrája. Egyes régiókban a legfontosabb vízfogyasztó mezőgazdaságban a veszteség eléri a 40%-ot. A vízgazdálkodási létesítmények tényleges elhasználódása meghaladja a 60%-ot. A helyzet javításához határozott és azonnali intézkedésekre van szükség. Fel kell gyorsítani a fejlett víztakarékos technológiák megvalósítását és meg kell oldani a téli időszakot követő úgynevezett olvadákvizek felhalmozódását. Ennek érdekében 20 új tározó építését és legalább 15 meglévő rekonstrukcióját, valamint

legalább 3500 kilométer csatorna korszerűsítését tervezik. Az elnök kiemelte, hogy a víztakarékos technológiák bevezetése nagyon fontos kérdés, amely azonnali intézkedéseket igényel, aminek a kidolgozása és finanszírozása a kormány feladata és a költségvetés terhére történik. Az elnök emelt díjak bevezetését javasolta a többletvízfogyasztásra, és a vízzel való takarékosagra szólított fel. Hangsúlyozta továbbá a víz feketepiacának teljes felszámolásának szükségességét, és azt mondta, hogy az ezen a területen elkövetett jogsértéseket a törvénynek megfelelően szigorúan büntetik.

A szállítási és logisztikai potenciál és a Kaszpi-tengeri útvonal megvalósítása

Tokajev szerint Kazahsztánnak sürgősen el kell indítania az importhelyettesítést és olyan termelési ciklust kell létrehoznia, amelyben nagy a lokalizáció aránya, ami lehetővé tenné Kazahsztán számára, hogy csökkentse az importellátástól történő függőségét. Ezen elképzeléssel párhuzamosan egy másik ambiciózus cél, amelyet a kazah elnök puritán módon csak „stratégiainak” nevezett, az az, hogy Asztánának az eurázsiai kontinens egyik vezető mezőgazdasági központjává kell válnia. Az államfő kiemelte Kazahsztán pozíciójának megerősítését Eurázsia kulcsfontosságú tranzitközpontjaként, valamint a szállítási és logisztikai ágazat fejlesztését. Stratégiai [célul](#) tűzte ki, hogy a közlekedési és logisztikai szektor részesedése a GDP szerkezetében a következő három évben el kell érje a 9%-ot.

Beszédében Kazahsztán elnöke nem csak a közép-ázsiai ország belső helyzetéről, hanem külpolitikai lehetőségeiről is beszélt. Tokajev Kazahsztán külpolitikai mozgásterére reflektálva kiemelte, hogy a közép-ázsiai ország szállítási és logisztikai potenciáljában rejlő lehetőségek kiaknázatlanságát, valamint e területek fejlesztésének stratégiai fontosságát. Az elnök megjegyezte, hogy a Kína, Európa, Oroszország és Közép-Ázsia közötti, gyorsan növekvő kereskedelmi forgalommal a világ egy új gazdaságföldrajz kialakulását éli és Kazahsztán ezeknek a kereskedelmi útvonalaknak a kereszteződésében található, ami bőséges fejlődési lehetőséget biztosít az ország számára. Az elnök kifejezte meggyőződését, hogy a közlekedési és logisztikai ágazatnak Kazahsztán gazdasági fejlődésének egyik motorjává kell válnia, és e cél elérése érdekében olyan nagy vasúti projekteket kell megvalósítani, mint a [Dostyk-Moyunty](#), a [Bakhty-Ayagoz](#), a [Darbaza-Maktaaral](#) és az Almati városát elkerülő vasútvonal.

1. térkép: a Dostyk-Moyunty, a Bakhty-Ayagoz és a Darbaza-Maktaaral vasútvonalak

Forrás: Google Maps, saját szerkesztés

Az elnök emellett kiemelte a közlekedési ágazatban Kazahsztánnak az Oroszországgal és Kínával folytatott együttműködés létfontosságát, valamint a Kaszpi-tengeren átnyúló útvonal fontos szerepét Kazahsztán tranzitpotenciáljának erősítésében, melyben azonban Asztanának szoros együttműködésre van szüksége olyan partnerekkel, mint Azerbajdzsán, Grúzia és Törökország. Ezen kívül Kazahsztán szállítási és logisztikai potenciáljával kapcsolatban szóba került még egy úgynevezett „szárazföldi kikötő” megépítésének a szükségessége is a bahtai átkelőnél.

Kazahsztán Kaszpi-tengeri infrastruktúrájával kapcsolatban az elnök hangsúlyozta a tengeri infrastruktúra fejlesztésének fontosságát és Kurik kikötőjét, amelynek az Aktau kikötőhöz hasonló teljes értékű logisztikai klaszterré kell válnia. Felhívta a figyelmet a nemzetközi Észak-Dél kereskedelmi folyosó fontosságára is, amely hozzáférést biztosít Kazahsztánnak a Perzsa-öböl kikötőihez. Az elnök kifejezte a folyosó vasúti részének kapacitásának megduplázásának szükségességét, és hangsúlyozta a Bolashak-Cseljabinszk vasútvonal kazah szakaszának korszerűsítésének megkezdésének fontosságát. Azt is megjegyezte, hogy Asztana, Almati, Shimkent és Aktobe repülőtereinek a logisztikai szolgáltatások széles skáláját kell biztosítaniuk, és multimodális áruszállítási központokká kell válniuk.

Emellett Tokajev elnök beszéde során többször is kihangsúlyozta, hogy Kazahsztán közlekedési potenciáljának a kiaknázása a szomszédos országokkal, köztük Oroszországgal, Kínával és a szomszédos közép- és dél-ázsiai országokkal elsősorban a konstruktív és jószomszédi kapcsolatokon múlik.

Digitalizáció és mesterséges intelligencia

Az elnök további feladatokat is rótt a kormányra, ami pedig nem más, mint hogy 2026-ra egymilliárd dollárra kell növelni az ország IT-szolgáltatásainak exportját (2023-ban ez a szám 529 millió dollár volt), hozzáátéve, hogy a külföldi informatikai cégekkel történő együttműködés és a vegyesvállalatok megnyitása segíti e cél elérését. Ezen kívül Tokajev elnök hangsúlyozta a mesterséges intelligenciával rendelkező (MI) technológiák fejlesztésének, valamint az ezen a területen történő beruházások fontosságát, kiemelve azt a tényt, hogy a világgazdaság várhatóan jelentős mértékben fogja növelni a mesterséges intelligencia fejlesztésébe irányuló beruházásokat.

A tudomány- és technológiapolitikáról szóló törvény

Az elnök kiemelte egy tudomány- és technológiapolitikai törvény kidolgozásának fontosságát, amelynek véleménye szerint hozzá kell járulnia a tudományon és innováción alapuló gazdaság fejlődéséhez. Hangsúlyozta, hogy hatékony intézkedésekre van szükség az innovációs infrastruktúra létrehozását célzó magánkezdeményezések támogatására, mint például a kereskedelmi központok, technológiai parkok és tervezőirodák, valamint szorgalmazta a sikeres külföldi tapasztalatok hasznosítását ezen a területen.

Ritkaföldfémek

Kazahsztán jövőbeli célja, hogy a ritkaföldfémek fejlesztése új távlatokat nyisson a nemzetközi befektetők és technológiai partnerek számára az Asztanával történő együttműködésre. A kazah vezetés úgy véli, hogy mivel a ritkaföldfémeket számos termékben használják, beleértve az elektromos járműveket, szélturbinákat, akkumulátorok, mágnesek és elektronikus eszközök, ezért az irántuk való kereslet várhatóan növekedni fog az elkövetkező években, ahogy a világ átáll egy fenntarthatóbb gazdaságra. Ezáltal pedig Kazahsztán hozzáférést biztosíthat a maga számára Európa és Ázsia főbb piacaihoz.

2023. június 7-én valamint 2024. [februárjában](#) is az Egyesült Államok és Kazahsztán illetékes osztályai megbeszélést tartottak a ritkaföldfémek területén folytatott együttműködésről és megállapodást kötöttek a Karaganda régióban található Beineu-Shashtyrskoye és Dzhalindy-Sanzharskoye ritkaföldfémekben gazdag mezők fejlesztéséről. Ez azt jelenti, hogy a kazah ritkaföldfémkitermelésben olyan amerikai cégek, és nagyvállalatok fognak részt venni (mikor és hogyan egyelőre még nem nyilvános), mint a Chevron, az ExxonMobil, a Molycorp és a Lynas Corporation.

Folytatás következik!

¹ Olvadékvíz – tavaszi hóolvadást követő megolvadt hó mennyiség vagy jégtömbök, gleccserek nyomán keletkezett víz mennyiség.